

meriti? On se žrtvuje v največih slučajih za ženo in otroke, in kdo more reči, da morajo žena in otroci trpeti, ker je mož in oče — učitelj! Nikdar ne pridri prehitro svet s prokletstvom nad učiteljstvo, če nisi še nikdar bil žrtev obstoječih razmer in še nisi okusil njih ostrine. Obrnimo torej orožje protirazmeram samim, ki povzročajo take nemoralne slučaje. Vso moč moramo uporabiti v to, da priborimo za učiteljstvo zakon, ki mu bo dovoljeval biti odkrit in pošten značaj — ne da bi moral pitem žrtvovati svojo eksistenco.

Nikdar se ni pokazala potreba takega zakona tako kakor v sedanjosti. Danes je političko prepričanje učitelja merilo za njegovo ocenjevanje od strani predpostavljene oblasti. Tako se vzgojuje hinavstvo, ki posebno na nestanovitneže kaj demoralizuje vpliva. Premnogo, žal, se jih je našlo v vrstah učiteljstva, ki v javnosti ližejo noge slučajno vladajoči politički stranki, ki pa v zaupnem krogu to stranko proklinjajo in se na ta način opravičujejo, da slepijo sleparje. Kam vodijo take razmere in kaj bo z učiteljskim stanom, ki ima v rokah šolstvo, deca, narod — človeštvo?

Pač pridejo drugi časi in druga politička stranka na krmilo. Toda, ko pride druga politička stranka na površje, bo ta stranka gojila političko zaščeno in tudi ona bo uporabljala političko prepričanje kot merilo plačila pod pretvezo, da na ta način popravi storjeno krivico. Demoralizujoč vpliv na duševno in materialno slabše člane učiteljstva se bo nadaljeval in tako ne pride učiteljstvo iz te moralne zagate nikdar ven.

Da bi se pa učitelj popolnoma izključil od vsakega političkega, prosvetnega, narodnega delovanja, ta zahteva je pa popolnoma nemogoča in moramo reči onim, ki to zahtevajo, da ne pojmujejo položaja in razmer, v katerih se nahaja učiteljstvo, da jih nočejo razumeti in v svojem fanatizmu zahtevajo od učiteljstva nekaj povsem nemogočega in pretiranega.

Ne učiteljstvo, temveč oblastva bi ne smela gojiti one strankarske politike in bi bil že skrajni čas, da se vlada zgame in napravi konec temu početju. Saj ne zahtevamo nikakih strankarskih koristi, temveč hočemo, da bodi temu postavni konec, hočemo objektivnega, pravičnega presojevanja za vse.

Javnost pa naj prej uvažuje dejanski položaj, v katerem se nahaja učiteljstvo, in naj potem obsoja one, ki so vsega krivi, ne pa njih, ki trpe pri tem zaradi krivičnih razmer. Moralna dolžnost naprednega časopisja je, pojasniti širši javnosti položaj učiteljstva. Naj ponatisne v svojih listih ta članek in tako brani čast učiteljskega stanu! Dixi.

K preosnovi dež. šolskega zakona na Kranjskem.

Znano je, da so „Slomškarji“ stavili na Brezjah za preosnovo dež. šol. zakona iste zahteve, ki smo o njih že zdavnaj govorili in se torej oni, v tem pogledu z nami načelno stri-

njali. To nam je končno vseeno, a zanimivo je vendarle, ker nam kaže, da so se to, kar je pametno, naučili od nas!

Tedaj je zborovanju predsedoval in zagovarjal koristi in zahteve učiteljstva tov. Jaklič. Navzoč je bil tudi tov. Ravnikar. Zahteve so bile sprejete in ni ugovarjal niti tov. Jaklič niti Ravnikar in se tudi ni oglasil katerikoli drugi klerikalni poslanec.

Prišli so v deželno zbornico. Tu je predložil večinsko klerikalni šolski odsek ravno nasproten načrt za preosnovo, kakor so to sklenili in zahtevali „Slomškarji“. Tovariš Gangl je zagovarjal prave koristi učiteljstva in šolstva in se potezal za prav iste zahteve, ki so jih stavili zborovalci „Slom. Zveze“, ki ji je predsedoval Jaklič, ker so pač to naše stare in skupne zahteve. Tov. Gangl je stavil tudi izpreminjvalne predloge z ozirom na naše zahteve, ki pa so popolnoma enake zahtevam „Slomškarjev“, kakor so to povedali na svojem romanju na Brezjah. Zgodilo se je pa, da so klerikalni poslanci, z njimi Jaklič in Ravnikar glasovali proti vsem tem predlogom, torej tudi proti zahtevam „Slomškarjev“.

Iz tega posnemamo lahko sledeče:

1. Da so „Slomškarji“ molili na Brezjah za prave koristi učiteljstva ter se v teh zahtevah niso ločili od nas, kjer so se jih naučili.

2. Da je njih predsednik pred njimi bil zanje, za hrbtom pa glasoval proti njih sklepom.

3. Da so isto storili drugi klerikalni poslanci in odbornik „Slom. Zveze“ Ravnikar.

4. Da so kler. poslanci ravno tako prijatelji „krščanskega“ učiteljstva kakor naprednega.

5. Da imajo „Slomškarji“ planke na očeh, ker ne vidijo še sedaj, kako prijatelji šolstva so klerikalci, oziroma klerikalizem.

6. Da ne poznajo načel klerikalizma in so politički slepomišarji.

7. Da morajo imeti precej trdo kožo, ker take zausnice prenašajo in prebavljajo.

8. Da so sila nedosledni, ker o protislovju svojega predsednika in o delu klerikalnih poslancev niso niti besedice črhnil.

9. Da se niti ne zavedajo, da so prejeli od kluba S. L. S. že tri brece, prvič pri zahtevi in glasovanju zaradi plač, drugič pri zahtevi in izpremembi dež. šolskega zakona in tretjič, ko je njih deputacija doživela tako odkritosrčen sprejem, kakor ga ji je napravil dr. Lampe.

10. Da jih ne zmožuje nobena stvar več, tudi to ne, da je v zadnjem zasedanju padel predlog za 32%, oziroma 25% drag. doklado in za 35 letno službovanje z glasovoma Jakliča in Ravnikarja!*)

Klerikalna ljubezen do učiteljstva.

V 2. št. letošnje „Gorice“ so nam klerikalni mogotci zapovedali jako strogo molčati ali pa ljudstvu tako „resnico“ razlagati, ki je podivjancem v činih sutanah všeč.

*) Sedaj je bilo razmerje glasov: 22 za — 24 proti, če bi glasovala Jaklič in Ravnikar za, bi bilo 24 za in 22 proti — torej bi bili vsi predlogi sprejeti! Da nima učiteljstvo nič, naj se zahvali — dvema učiteljema! Uredn.

To je pač tragika njegovega značaja, a spoznanje mu je prišlo prekasno.

V četrtem aktu se vrši napovedano zborovanje. Malodušnost se poloti Jermana že pred njegovim začetkom. S svojo nerodnostjo še bolj razjari nahujskano množico. Zborovanje korča v pretepu Ravnjenega Jermana reši Kalandar.

In tako se zgodi, da Jerman potrži zaradi neuspeha, nasičen gnusa do življenja, kloni slednjič ponosno glavo. Mati mu leži na smrtni postelji, njegovo premeščanje v planine je gotova stvar. V tem duševnem razpoloženju se še enkrat sreča s Kalandrom. Žilavi mož ni odnehal, ni ga strašil prvi neuspeh; pridobil si je k trem somišljenikom še nove štiri. A Jerman je vrgel že orožje od sebe. „Daj mi roko!“ reče še Kalandru. „Za dve moji! Ta roka bo kovala svet... Ne, jaz ne bom več zboroval. Vi, ki imate v srcu mladost in v pesti moč, vi glejte! Ob vaših plečih bo slovelo življenje, moja so odpovedala... star sem in zaspan...“ In dalje: „Rajši bi, da me je upihnila burja, dokler sem gorel... žalostno je, sam v sebi zaspati... ugasniti v praznoti, luč brez olja.“

Pretresljiv je sklep tega slednjega akta. Že seže obupan po orožju, da bi končal svoje življenje. Zdrami ga klic umirajoče matere, klic v noči k njemu prihitele Lojzike. Našel je „dušo, dekle, ženo!“ Pisatelj nam je s tem slednjim vzklikom Jermana pustil tesno spranjo upanja o nadaljni usodi junaka. Našel je ženo, sprejel materin blagoslov, morda mu je prišlo spoznanje tega, kar Martin Kačur ni mogel umeti, namreč, da žive ljudje „sami zase in za svojo družino“, mogoče se mu je odprla tudi pot v novo življenje, pot, na kateri pa je bržkone srečal druge ideale kakor te, ki se je zanje boril dosedaj Morda!

Drami se z umetniškega ozira ne more očitati niti najmanjše hibe. Enotnost časa in dejanja, sploh vse je tu; razvitek živahen, dvogovor dovršen, dolgovernost ne poseza v dramo. Umetvor je naravnost pisan za oder; igrali ga pa menda ne bodo tako hitro kje zaradi strankarskih ozirov, ki prevladujejo, žalibog, vse pausoge naše umetnosti.

Na vsak način nudi ta drama neprijetno več užitka kakor, recimo, Oton Ernestov „Lanovec“, ki je za neučitelja deloma ali celo celoma prava puščava dolgočasnosti. Radostno

Kdo bi ostal takemu apelu dolžan odgovora? V 3. letošnji številki našega bratnelja je izšel primeren odgovor na tako nesramnost diktiranja, kaj smemo ali česa ne.

Seveda je ta članek spravljen sedanje osrečevalce Goriskega v slabo voljo.

Odgovor ni izostal. Bil je naravnost fulminanten.

V 7. letošnji številki ima pod naslovom „Liberalnemu učiteljstvu“ nad dve koloni dolgo skrupucalo, v katerem laže, da smrdi do neba.

Hvali se z delom za ljudstvo, ki ga oni opravljajo, članek v „Tovarišu“ imenuje „gnojnico“. Dalje kvasi, da se je izrazil kak liberalni učitelj, menda v Indiji Koromandiji, da bo to glasovalo za tistega, ki več da.

Potem nam ta res usmiljeni novodobni prerok očita šarlatanstvo ter vali krivdo naše mizerije na dejstvo, češ, preveč obiskujete kraje, kjer zunaj veja visi.

On pravi, in verjeti mu moramo, ker on je nedosegljiv, resnicoljuben, katoličan, ki ga ne dosežemo niti do gležnjev, da kričimo samo zato, da bi imeli večje plače, a za delo da nam ni mar.

V omenjenem članku da se je psovalo naše dobro, katoliško ljudstvo, oh, to je ginljivo.

Seveda nam grozi, da nam pokažejo že oni robe. Groze nam v zadnji številki tega tako katoliškega glasila, da nas izstradajo. To je vse res lepo.

Taji, da bi bili oni zmagali pri volitvah z denarjem ter se boji, da nas bodo šele zdaj Nemci in Italijani imeli za prave norce in duševne reve, če bodo zvedeli za to psovanje, kakor imenujejo članek, za to žaljenje njihovega tako dobrega ljudstva.

Vredna ni odgovora taka pisava. Saj je pisana le za backe, ki ne smejo nič drugega čitati drugače jih vzame vrag.

Pošteno ljudstvo — pa ne tiste fanatizovane klerikalne reve — tega itak ne bere, ker se mu stidi to hvalisanje sebe in poniževanje nasprotnikov.

Ti megalomani že res ne vedo, kje se jih glava drži od same ošabnosti. Če nekatere njih zastopnike v deželni zbornici Lahi pogledajo, pa imajo gradiva za dovptje baš kakor dovolj. Če bi po tedi sodili duševni nivo našega ljudstva, bi sodba ne bila več ugodna. Saj pleše z njimi stari Pajer kakor hoče. Še celo debeluhar Gregorčič se vrtil po tistem taktu kakor kakšna vrtavka.

To vam je prizor za bogove, kako jim stari lisjak nastavlja pasti, a ti tako za ljudstvo vneti možje, med katerimi se nahajajo nekateri, ki preminjajo političke barve kakor kamelion, lepo kimajo, pa gre kakor namazano.

Seveda ni ta sodba splošna, saj je tudi člankar v „Gorici“ priznal, da so med liberalnim učiteljstvom tudi izjeme.

Poštenjaki se najdejo povsod, a zvonec nosijo navadno politički šarlatani, ki jih imajo katoliki več kakor dovolj.

Hočete resnico! Zakaj je sami ne cenite prav nič? Če vam pride še tako neumen članek v roke, ga priobčite. Sicer delajo to vsi naši manjši listi, ker nimajo sredstev in zmognih moči za urednike in poročevalce.

Toda — erare humanum est.

Oai vzorni katoličani bi morali paziti na hčerko božjo, a jo prezirajo, da tega niti čifut

ne dela tako. Da je ljudstvo po razmerah, ki ste jih ustvarili ravno vi, popolnoma zmešano demoralizovano, je jasen dokaz uspeh gonje proti ugledni rodovini Štrekelj (prosim pa tovariša oproščenja, da moram segati po zgledih).

Ako vprašate po Krasu ljudi, zakaj ne mara več za poslanca te rodovine, odgovore, da zato, ker se piše Štrekelj. Ne bom nikogar zagovarjal, toda kak krik bi zagnali vi, zaščitniki javne morale in resnice, ko bi preiskovali tudi mi življenje premožnih vaših pristašev ter obešali malenkosti na veliki zvon, kakor ste delali vi v boju proti imenovani družini.

Ne bom hvalil napredne stranke, ker dobro vem, da nisem njen agitator ter stojim na stališču, da bodi učitelj najprej vzgojevalec, potem šele politik.

Kako opravičite nastop svojih tovarišev na Tirolskem, ki so povišali sicer plače učiteljstvu, a so v pokritje večjih izdatkov namesto 1.000.000 deli v proračun 2¹/₄ milijona, le da bo ljudstvo še bolj hujskano, na požrešne učiteljske pare! Seveda, vi ste vzorni katoličani, nesebični, ljubite vse enako ter želite, da bi se vrnili stari časi, ko je bil debeli župnik kraj v vasi, a njegova kuharica namestnica, pred katero so se morali valjati ubogi učiteljski mežnarji.

Na Nižjem Avstrijskem ste vzgojili med učiteljstvom klečeplazce — „Knierutscher“ jih je imenoval sam dr. Lueger!

Kaj vam mar, če je vaš pristaša ateist, če je nemoralnež, le da je z vami, pa je dobro. Saj bi lahko navedel Darwinista, ki je predsedal. Ko je trgjal hlače po klopih, je pljuval če je srečal duhovnika. Zdjaj je „katolik“, da je veselje. Če bere „Tovariša“ morda kje na skrivaj, bo že vedel, kako in kaj, saj ni dolgo na službi.

Drug tak tip je bil v nevarnosti, da mu odnese preiskava službo ter ga potisne v luknjo. Postal je klerikalec, predsedal je, pa je bilo dobro.

Sicer se dobe taki tipi tudi drugod, a nikjer ne v tolikem številu kakor pri vas. Potem pa bevske o skrbi za ljudstvo, o delu zanje. Zgodovina je grozna sodnica vašega delovanja.

Od same vnetosti za kraljestvo božje bo Španije kmalu konec.

Spoznanje sili med ljudske mase. Zaveda se, zato mu vi mašite oči z lažjo o krščanstvu svojem, o skrbi za njih blagor.

Bili so katoličani, da, pravi Kristovi nasledniki, toda ne zdaj. Tam pred stoletji. Zdjaj morajo pravi njegovi namestniki vegetirati, uzde imajo v rokah pobeljeni grobovi.

Sami, nehote ob skrbi za svoj žep, ki ga nam očitata, rušite in izpodkopujete sebi tla. Če nam grozite s sestradanjem, tudi dobro, pa bomo stradali, a tudi vašega gospodarstva temelji bodo škripali in se majali, dokler se ne podere vse skupaj. Ko bi pri vas bila ljubezen in resnica doma, potem bi bilo drugače. Tako pa; dober tek s prebavljanjem neznačajnežev, ki bodo polnili vaše vrste v strahu za žep, pa jim pokažete figo kakor na Kranjskem.

S tem končam enkrat za vselej. Kričite in bevskejte, se že izkričite!

Argus.

bi tedaj pozdravil — in z mano vse resno misleče učiteljstvo fakično uprizoritev te — „naše“ drame

Psihologično je drama povsem utemeljena. Zgodovinsko pa večalimanj jako resnična. Poznam namreč tudi jaz učitelje-sošolce, prave liberalne Rodomonte, ki so ob prvem vetru potegnili plašč po drugi strani ter celo ustanavljali „slomškova“ uč. društva. Generalizoval pa nihče ne bo teh učiteljskih tipov iz „Hlapcev“. Imamo med nami tudi mož, ki so jim zabelejni žganci niso istovetni z nazori. Ti možje, seveda, čakajo še svojih dramatiških pisateljev.

S „Hlapci“ je poslal Cankar v našo domovino drugi poziv slovenskemu učiteljstvu, da se jame resno baviti s socialnim vprašanjem. Domovina rabi čilih mož; rabi ljudi, ki se ne bodo vdajali brezplodnim sanjam, ki bodo vedeli kam, kod in kako. Ljudi rabi, ki jim Martin Kačur in Jerman ne bosta v zasmech, a tudi ne v zgled. Ljudi, ki bodo pisali nadaljno zgodovino slovenskega učiteljstva v računsko knjigo in ne v sanjske bukve. Dobro je navdušenje, boljše je spoznanje. Can-

kar kliče slovenskemu učiteljstvu svoj memento, učiteljstvo bo razumelo in se zamislilo. Spoznalo bo svoje hlapčevanje in izvajalo posledice.

Evo hipne misli, ki so me prevladale, ko sem Cankarjevo delo hlastno prebral. Zamisliti se nad tem delom je dolžnost vsakega trezno mislečega učitelja.

Škedenj pri Trstu, 9. februarja 1910.

Ferdo Plemič.

Pisma iz onstran groba,

Piše pokojni Afron Voljniš, priobčuje Florijan Švon.

II.

Dragi Čiro!

Včeraj Ti je pravil Švon, da sem mu pred osmimi dnevi pisal pismo. Ti si se mu smejal, ker poznaš njegovo lovsko, humoristiško žilo. Zato si mu tudi rekel: „Ne boš Jaka kaše pihal! Tvoji lovski latinščini vsa čast, tu laik prav lahko sede na Tvoje limanice, s Tvojimi pismi iz onstran groba, pa si ne boš pridobil slave, najmanje pri nas juristih ne.“

Učiteljstvo in obrambni sklad C. M. D.

(S Štajerskega.)

Vse zavedno nemško učiteljstvo je spoznalo dalekosežni Roseggerjev program iniciativno temeljnih kamnov v znesku 1000 K. In nabiralo je donesek za doneskom in danes ima več takšnih „Bausteinov“. Kar eden ni zmogel, to so zmogli skupno, držel se gesla: Vsi za enega in eden za vse!

Kaj pa mi? Ne bi se dalo tudi pri nas kaj takega doseči? Prav lahko. Štajersko slovensko učiteljstvo poseduje „Socialni odsek“. Delovanje tega odseka je vsakemu zavednemu tovarišu in tovarišici znano. V „Naročilnem listu“ odsekov je postavek, glaseč se: Družba sv. Cirila in Metoda. Na ta naslov bi bil moralno dolžan vsak tovariš in vsaka tovarišica postaviti kakršenkoli znesek po lastni volji in denarni moči, najsi bo postavek še tako majhen, ni se ga treba sramovati, saj dosega svoj vzvišen namen. „Od zrna do zrna pogača, od kamena do kamena palača!“ naj vsakemu zveni na uho.

Ščasoma bi se po vinarjih nabrale krone in po kronah — stotaki. Pomislimo: če bi bilo le 100 darovalcev po 1 K, je to 100 K in tako leto za letom naprej. Ali ne bi tem potom pripomogli prekristni C. M. D. k čvrstemu razvoju in osigurali njeno denarno moč? Naloga socialnega odseka v Celju je, zneske izpisati in postaviti jih na račun pokroviteljine za obrambni sklad C. M. D. Predsednik ali tajnik odseka bi bil inženir in bi zastopal učiteljstvo.

Poizkusimo to že letos. K mesečnemu obroku naj vsak dostavi znesek za C. M. D. — kdor tega že ni storil — in naj pripomni na obratni strani čeka n. pr. 40 h, 60 h, 1 K za C. M. D. Hočemo videti, koliko resnične zavednosti tli med učiteljstvom! Sezimo si v roko in storimo tako!

Čujmo in stojmo, da ne pade naš narod v pogubo; rešimo ga!

Druga tozadevna mnenja pozdravljamo! Potrebno je to zlasti sedaj, ko so naši klerikalni janičarji napovedali C. M. D. boj na smrt! Njim sramota in poguba, nam čast in življenje!
M.

Iz krogov učiteljic.

V zadnji seji je odobril kranjski deželni zbor med drugimi tudi sledečo resolucijo: „Deželni odbor se naroča, naj v načrt šolskega zakona sprejme določbo, ki bo izključevala, da bi upokojene učiteljice, ki se omože, prejemale učiteljsko pokojnino, dokler so omožene ali če imajo kot vdove od drugod pokojnino.“

Iz tega zopet razvidimo, da smo ravno me učiteljice povsod prikrajšane v svojih pravicah. Ker nam že nečete poboljšati našega bednega stanja, nam vsaj istega ne vzemite, kar nam je bilo dosedaj po zakonu zajamčeno. — Čemu pa vplačuje vsaka učiteljica v penzijski fond? Koliko učiteljic pa uživa penzijo?

Ako je katera izmed nas vendar enkrat v poznih letih tako srečna, da se sme ogreti pri domačem ognjišču, kako prav bi ji prišla pri številnih izdatkih vsota borih 800 K, ki

si jih je tekom let krvavo zaslužila. Me vplačujemo! Čemu nam hočete vzeti, kar je našega! — Če učiteljica omore zaradi dolgoletnega, napornega dela v zatohlih in nizkih šolskih sobah, gre v zasluženi pokoj. A gospoda, verujte z 800 K se sedaj ne more ne živeti — ne umreti. Če se pa, kar je redek, redek slučaj, omoži, tako so te bore krvavo prislužene kronice vendar izdaten prispevek h gospodinjstvu. —

Učiteljice se rekrutirajo iz nižjih in srednjih slojev, bogate ne gredo na službo. Nimamo dot, ob pičli učiteljski plači si pa tudi ne moremo ničesar prihraniti, saj je treba dobro gospodinjiti, da je za sproti. Kranjske dežele ne bodete rešili z groši, ki jih hočete krivično vzeti učiteljicam, ki bi se službeno poročile. Koliko se jih pa poroči?! Na vsem Kranjskem je po statusu od leta 1909. komaj 7 učiteljic, ki so se poročile v penziji.

Na boljšem so celo delavke v tobačnih tvornicah v tem oziru. Če se poroči, ne izgubi penzije, ki ji gre po vsej pravici. Poglejte c. kr. poštno uradnico! One se smejo poročiti, ne da bi se morale odpovedati službi ali penziji.

Po drugih deželah delajo na to, da se priznajo tudi učiteljicam človeške pravice, da se odpravi celibat. Pri nas na Kranjskem se pa deluje ravno nasprotno!

Ako že reformirate šolske zakone, spomnite se na toliko učiteljic, ki le s težavo dobijo stanovanje v kaki podstrešni sobici kmetiške hiše, in še to za drag denar. Delujte na to, da nam po zakonu zajamčite stanovanje v šoli, kjer se zidajo ali prezidavajo šolske stavbe, v nasprotnih slučajih pa nam dajte stanarino.

Druga krivica je tudi ta, da poučujemo ženska ročna dela brezplačno. Poglejmo v sosedno Primorsko! Tam dobi vsaka ljudska učiteljica, ki oskrbuje ročna dela, po letnih 60 K od vsake tedenske ure. Tudi na Štajerskem se pouk v ročnih delih nekoliko nagradi.

Apeliramo na deželne poslance obeh strank in jih prosimo: Ne kratite nam dosedanjih pravic in spomnite se nas pri prihodnjem deželnozbornem zasedanju glede stanovanja in nagrad za ženska ročna dela!

Učiteljice in „Društvo slovenskih učiteljic“, zdramite se! Na noge za svoje pravice, dokler je čas! Drugod se daje ženskam vedno več pravic, na Kranjskem nam pa kratijo še to, kar smo dosedaj imele! —é.

Opomba uredništva: Z vsebino tega članka se popolnoma strinjamo. Naš nasvet je ta: „Društvo slovenskih učiteljic“ naj sestavi s pomenico o zgoraj omenjenih zahtevah. Naša skrb bo, da bo o tem razpravljala šolski odsek in deželni zbor, ko pride v razpravo v članku omenjeni načrt zakona. Z delom te spomenice pa se ne sme odlašati, da ne bo prepozno. — Dekler tak zakon ne bo sprejet in sankcioniran, se ni bati nikomur, da bi izgubil, kar ima. Mj tudi dvomimo, da bi bil tak krivičen zakon sploh kdaj sprejet. Toliko v odgovor na pismo iz B. na Gorenjskem.

Afron? In čuj, takoj mi odgovori moj „Jaz“: „Tu, pogled!“

Znašel sem se hipoma v mrtvaški rakvi globoko pod zemljo. Kraj sebe sem zagledal bivšega Afrona Voljniša. Strašen je bil ta pogled. Dragi Čiro, tega si ne moreš misliti, kako sem se začudil, ko sem videl svoje truplo, nekaj polno življenske energije, ležeče in razpadajoče v rakvi kakor mrhovino.

Ležalo je v mlaki že razpadle krvi, blede, brez ikakega izraza na obličju. Nehote se je v meni pojavil nek odpor. Zbudila se je v meni volja, da zapustim ta nesrečni kraj. In v trenutku sem se znašel na vrhu gomile, v kateri razpada materija Afrona.

In zopet je posvetil v moj „Jaz“ nov žarek spoznanja. Krog mene je nastalo novo jutro. Stal sem prvo jutro nad gomilo kot jako razrejena, svetlikajoča se meglica. Rekel sem sam pri sebi: „Umrli si a vendar še živiš.“ To je prvi pojav v mojem novem življenju, v moji novi domovini tostran groba, da sem si bil svest svojega novega prebujenja in novega življenja. Čudom sem se čudil sam sebi.

Ali Ti porečeš: „To vse so bujne iluzije, fantazije in nič drugega.“ Ne, dragi Čiro,

Celibat učiteljic.

Ko sem čitala v zadnjem „Učiteljskem Tovarišu“ članek o možnosti tržaskih učiteljic, sem se morala res čuditi izvajanju tovarišice G. glede tega vprašanja. Stališče, ki ga zavzema, se mi dozdeva naravnost ekstremno. Kdo bi pač ne dobil iz njenega referata vtiska, da je vsem učiteljicam, ki bi se hotele kot take poročiti, šola deveta briga. Vsaj tovarišica G. slika take učiteljice kot za šolo popolnoma brezbrizne v tako živem koloritu, da bi pri marsikomu utegnili zbuditi domnevo, da vstopi večina učiteljic res le zato v učiteljski stan, da dobi prvega plačo. A mislim, da je kolikor med učiteljstvom toliko v javnosti število onih, ki bi imeli o učiteljicah tako slabo mnenje, le majhno.

Vsaka stvar ima svoje senčne in solnčne strani, tako tudi celibat učiteljic in ne trdim, da bi se ne mogli iztakniti tudi razlogi, ki bi bili proti možnosti učiteljic. Tudi celibat učiteljic bi se dal zagovarjati, če kdo prav hoče, saj se to lahko stori pri vsaki stvari, najsi bo še tako slaba. Ako si pa ogleđamo odpravo celibata s stališča stroge objektivnosti, pridemo do zaključka, ki nas dovede do popolnoma drugih nazorov kakor jih ima g. G.

Le razmotrivajmo možnost učiteljic toliko s pedagoškega kakor s socialnega stališča, in videli bomo, da je perspektiva, ki se nam pri tem odpre, popolnoma drugačna kot si jo nekateri mislijo.

Ne izražam se preostro, ako rečem, da je g. G. popolnoma prezrla v svojem referatu veliko važnost učiteljice v socialnem življenju. Koliko graje se je izsulo ravno na naslov učiteljic, češ, da se ne zanimajo prav nič za izobrazbo žentva, zlasti na deželi. Semintja je sicer povzdignila kaka učiteljica pri zborovanjih svoj glas in klicala kolegijam: Med ljudstvo, med narod! — Toda ti klici so bili kmalu pozabljeni. Ali pa smemo učiteljicam radi tega zameriti? Gotovo ne. Ne čutijo se v vsem kos svoji nalogi, zato se je rajša niti ne lotijo.

G. G. sama priznava, da gre novoporočeni učiteljici izpočetka v gospodinjstvu jako trdo. Pomanjkanje prakse je seveda temu vzrok. Kako naj pa neomožena učiteljica odgovarja opravičenim zahtevam onih, ki smatrajo učiteljico poklicano tudi v to, da je prijateljica in svetovalka tudi materam in jim kaže pot nele pri vzgoji otrok, ampak tudi v gospodinjstvu in družinskem življenju sploh?

Kakšno stališče zavzame tov. G. naspram takim res opravičenim zahtevam, ki jim neomožena učiteljica skoraj ne more zadostiti?

Ako bi zastopala tov. G. v tem slučaju mnenje, da so učiteljice le za to, da utepajo deci abc v glavo in imajo kvečjemu še skrbeti za nje vzgojo, potem bi zagrešila velik greh z ozirom na delokrog in vzvišenost učiteljskega stanu.

Dolžnost učiteljice je, zanesti smisel za pravo gospodinjstvo in vzgojo otrok med matere naše dece. Ta naloga dviga učiteljico na vzvišeno mesto.

Poglejmo sedaj, v kolik meri ji učiteljice zadoščajo! Ali mi more kd oporekati, če trdim, da smo v tem pogledu na pomanjkljiv način izvrševale svoje misijo?

to ni iluzija, to je prava resnica. Tla pod menoj so se izpreminjala v neko tmino. Snovna zemlja je izgubljala polagoma zame svojo neprodornost in postajala je pod menoj le kot senca.

Čimbolj se je moj „Jaz“ razvijal, tembolj se je snov, ki me je obdajala, zame oddaljevala, izgubljala svoje snovno lastnost kot trdo telo in v daljah sem zazrl, temno, veliko okroglo senco, obdano z drugimi okroglimi, temnimi ploščami. Mislim si, kaj more neki to biti? Spoznal sem, da je ta črna veja nad menoj rimska cesta in ona velika krogla solnce. „To so zvezde,“ zakličem sam sebi. Čudno, kaj ne, prijatelj? Svetel vsemirski svod s črnimi pegami! Ravno nasprotno kot za človeka na zemlji.

Za zemeljska bitja je vsemirski svod temna, neprodorna noč, ki jo razsvetljujejo nebrojni svetovi, in tu svetel vsemir, ki ga zatemnjujejo črne pege na nebu.

No, ker mi je bil poznan iz fizike sličen pojav na zemlji, sem si to novo prikazen kaj lahko razložil.

Snov, to je materija, srka vase tostrano svetlobo, kakor črna plošča na zemlji, ki po-

Kje pa tičijo vzroki? Ali smo res same krive, da je naše žentstvo, zlasti po deželi, jako zanemarjeno — brez vsake organizacije?

Temu moramo slovesno oporekati. — Če že rade žrtvujemo svoje moči v prid šolski mladini, smo brezdvomno tudi pripravljene, iti tudi materam na roko. Saj je to v našem interesu, zakaj dobre otroke vzgoje le dobri starši. Dejstvo, da imajo starši in posebno mati odločilen vpliv, moram tu posebno naglasiti, ker vidim ravno v tem dobre posledice za vzgojo otrok od strani omoženih učiteljic.

Le omožena učiteljica more iz lastne izkušnje dajati v slučaju potrebe nasvete glede negovanja otrok in gospodinjstva sploh. Ako si torej s tem pridobi zaupanje mater, ki vidijo in cenijo v njej izkušeno in izobraženo osebo, ki s pametnimi nasveti in tudi v dejanju premnogo koristi, si s tem pridobi tudi vdanost otrok; nehoté preide ljubezen in spoštovanje, ki ga ima mati do učiteljice, na otroka, in koliko več se lahko dožene i v moralnem i v intelektualnem oziru pri otrokih, ki so nam vdani, kakor pri takih, ki vidijo v nas le učiteljico, o tem pač ni treba razpravljati.

Mora se torej vrniti vprašanje, kako naj pa učiteljice vpliva na družinsko življenje, ki ga ne pozna iz lastne izkušnje.

Tovarišica G. je prav gotovo pri sestavi svojega referata izpustila iz vidika dolžnost in važnost delovanja učiteljice izven šole. Ako bi uvaževala ta moment, potem bi gotovo priznala, kako velikega pomena je, da se učiteljica omoži, in njen referat bi končal z besedami: Učiteljice, omožite se, spoznajte zakonsko življenje, potem pa ven med matere! Učite jih to, kar doslej niste mogle, ker vam je bilo neznano! Proderite v skrivne kote družinskega življenja, slabo odpravljajte, dobro podpirajte in uspeh vam je zagotovljen doma in v šoli!

Kakor že rečeno je tov. G. prezrla delo učiteljice izven šole, ki je pa v najtesnejši zvezi z delovanjem v šoli, zato ni našla vrline za šolo od poročene žene.

Končno še omenjam, da je tov. G. iskaje senčne strani odprave celibata učiteljic, navedla marsikateri razlog, ki je jako dvomljive vrednosti. Sicer pa opuščam za sedaj vsako izpodbijanje njenih razlogov, ker se nadejam, da se oglasi s tem kaka druga tovarišica. Časa je pa tudi dovolj, izreči tudi o tem še kako besedo in se eventualno vrniti k referatu tov. G. —nova.

Ali ste že našemu listu pridobili novega naročnika? — Ako še ne, storite to takoj!

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Gornjegrajsko uč. društvo zboruje dne 6. marca t. l. točno ob 11. uri pri g. Antonu Turnšku v Nazarjah po sledečem vzporedju:

1. Nagovor predsednikov.
2. Zapisnik o zadnjem zborovanju in seji društvenega odbora.
3. Dopisi.
4. Predavanje tov. Burdjana in dr o prirodopisu na ljudskih šolah s posebnim ozirom na razmere tukajšnjega okraja.
5. Predavanje tov. Kelca o ženskem vprašanju.
6. Slučajnosti.

Poznam Te, Čiro, kot dobrega jurista. Pri justici ne zadostuje samo ena priča, ampak morata biti vsaj dve, zato napišem Tebi drugo pismo. Radoveden sem, kaj porečeš, ko gš dobiš napisanega na aktu, ki si ga sinoči, ko si šel spat, ostavil na svoji mizi. Pa ad rem!

Rekel sem, da se je pričelo daniti v moji samozavesti in da se je v meni zbudila volja po biti. In glej, kolikorbolj sem imel voljo, da se prebudim, toliko bolj sem se zavedal svojega položaja. Črna, neprodorna noč je ginevala in pričel sem se zavedati svoje mračne okolice. Zbudila se je v meni z voljo tudi zavest. Bil sem si svvesti, da je okrog mene nekaj: Kaj je, nisem še mogel dobro razločiti, zakaj čutil sem se jako utrujenega in vse krog mene je bilo tako mračno, da nisem mogel prav razločiti.

Zavedel sem se, da sem bil snov pri umiranju, in zbudila se mi je volja po lastnem truplu. Čudno se mi je zdelo, da ne čutim nikakih bolečin, ki jih je moj duša tako strašno čutila, ko sem ležal na bolniški postelji. V teh mislih se je pričelo v meni daniti. Nehote si stavim vprašanje: „Kje si zdaj,

srka vso solnčno svetlobo vase; zaradi tega ni zame solnce več svetla krogla, ampak velika črna nebesna pega. Ti porečeš: „Čudno, dragi.“ No, to ni nič čudnega.

Vsemirski pojav je za dotični opazujoči pojav tak, kakršen je opazujoč pojav sam. Tako opazovaje to novotarijo uvidim, da se je moje novo telo pričelo stiskati, zgoščevati, da postaja vedno svetlejšje in da se v meni rode nove moči.

Svetlobo mojega telesa je bila podobna fosforiscirani svetlobi kresnice, le da je bila še mračno siva.

Zamaknjen vase, premišlujem, kaj bo. Zbal sem se momentano, da se vnamen in da še to, kar je, zgori. Kaj ne, čuden strah?

Končam za danes, Čiro, to pismo predaj Švonu!

Pozdravlja Te

Tvoj prijatelj

Afron.